

næringsdrivende må ophøre med sin virksomhed, jf. UfR 1918, side 953 H og UfR 1962 side 276 H.

Såfremt formålet med at forbyde en bestemt form for virksomhed er at opbygge et statsligt monopol, og såfremt kun få virksomheder vil blive ramt af forbudet, vil der dog kunne foreligge ekspropriation, jf. den ovenfor gengivne afgørelse i UfR 1980, side 955 Ø.

4. Justitsministeriets overvejelser om, hvorvidt et forbud mod udlejning uden fører af busser indrettet til over 17 personer vil være ekspropriativt

4.1. Det påtænkte forbud skal efter det oplyste alene angå udlejning af busser indrettet til over 17 personer uden fører.

Et sådant forbud vil indebære, at den udlejningsvirksomhed, der blev adgang til at drive med virkning fra den 1. juli 1992, for større bussers vedkommende må ophøre igen.

Retten til at drive erhverv med udlejning af busser må for eksisterende udlejningsvirksomheders vedkommende anses for en rettighed, der er beskyttet af grundlovens § 73. Det påtænkte forbud retter sig således mod »ejendom«, der er beskyttet af grundlovens § 73.

4.2. Kerneområdet for ekspropriative indgreb er tilfælde, hvor en ejer tilpligtes at afstå (overføre) ejendom til det offentlige, således at ejendomsretten overgår fra den hidtidige ejer til det offentlige, uden at transaktionen har karakter af frivilligt salg.

Området for ekspropriation er dog ikke begrænset hertil. Der kan efter omstændighederne også foreligge tvungen afståelse, selv om der ikke foreligger en ejendomsovergang, jf. Henrik Zahle, a.st., side 133 f. Dette kan f.eks. tænkes i tilfælde, hvor rettighedshaveren pålægges sådanne begrænsninger i adgangen til at råde retligt eller faktisk over sin ejendom, at det reelt må sidestilles med en afgivelse af rådigheden til det offentlige med økonomisk tab til følge.

Som ovenfor nævnt er det imidlertid ikke ethvert indgreb i en rettighed, der er beskyttet af grundlovens § 73, som indebærer ekspropriation.

Som udgangspunkt vil en generel regulering af en virksomhed, der er undergivet fri næring, ikke indebære ekspropriation. Fastsættelse af generelle betingelser for udøvelse af udlejningsvirksomhed med busser kan således ikke i almindelighed antages at indebære et ekspropriativt indgreb. Dette gælder, selv om reguleringen også omfatter et forbud mod nærmere bestemte aktiviteter, i hvert fald i tilfælde, hvor reguleringen er båret af saglige, almene hensyn, og hvor ordningen ikke har til formål at etablere et statsligt monopol, jf. den ovenfor omtalte dom i UfR 1980, side 955.

Som nævnt ovenfor under pkt. 1 foreligger der ikke for Justitsministeriet oplysninger om, hvilken virkning det påtænkte forbud konkret vil få for de eksisterende udlejningsvirksomheder. Er der virksomheder, som har investeret i tillid til den frihed til udlejning, der blev etableret den 1. juli 1992, og som vil blive påført et økonomisk tab i anledning af forbudet, kan det ikke udelukkes, at indgrebet vil virke så intensivt, at der kan rejses spørgsmål om ekspropriation. Dette gælder navnlig, hvis det lægges til grund, at forbudet overvejende er begrundet i hensynet til turistvognmændenes erhvervsøkonomiske interesser og ikke trafiksikkerhedsmæssige hensyn.

4.3. Sammenfattende finder Justitsministeriet, at mest taler for, at et forbud, der forbyder udlejning af busser indrettet til over 17 personer uden fører, ikke i almindelighed vil være ekspropriativt.

På det foreliggende grundlag vil det imidlertid ikke kunne udelukkes, at forbudet vil kunne ramme nogle eksisterende udlejningsvirksomheder så intensivt, at der vil kunne rejses spørgsmål om ekspropriation, medmindre der fastsættes en særlig overgangsordning f.eks. således, at eksisterende virksomheder kan fortsætte udlejning i en passende periode i forhold til de foretagne investeringer.